

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
**Sivil Toplum Kuruluşları
Eğitim ve Araştırma Birimi**

Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi Deneyimi
Serap Güre

Savunuculuk ve Politikaları Etkileme
Konferans Yazıları no 8, 2009

Kaset Çözümü Sedat ERGENÇ, Redaksiyon Laden Yurttagüler

Alper: Bugün öğleden sonra Serap GÜRE aramızda, sağolsun davetimizi kabul etti, geldi. Serap ayrıca eski katılımcılarımızdan, bu etkinliğe başladığımız ilk seneki katılımcılarımızdan. Bugün daha çok kadın istihdamı girişimi konusunda deneyimini bize anlatacak.

Serap Güre: Merhaba, benim adım Serap Güre, bir tane daha soyadım var Şener. İkinci evliliğimi yaptım. İlkinde soyadımı ek olarak almamıştım, şimdi Şener'i ek soyad olarak aldım. Biliyorsunuz kadın hakları olarak bu soyad meselesi kadın olarak bizi fazla irite eden bir şeydir. Tamamen onsuz da olmuyor, mecburen almamız gerekiyormuş, aldık. Ben 2001 yılı başından itibaren Kadınlar Geliştirme Vakfı isminde bir vakıfta, sivil toplum çalışmasına başladım. Aslında burada [STK Eğitim ve Araştırma Birimi'nde] aldığım eğitimden önce başlamıştım. Profesyonel olarak çalışmaya başladım. O dönem, deprem sonrası Kocaeli'nde bir vakfın yürüttüğü bir proje vardı, o projenin koordinatörü olarak çalıştım. Proje hem gelir getirici atölyeleri, hem de sosyal kadın merkezini içeriyordu.

Katılımcı: Melek Hanım'ı tanıyor musunuz?

Serap Güre: Tabii. Orada, aşağı-yukarı, hemen deprem sonrasında başlayan bir kadın dayanışmasıydı. Kadınlardan gelen talepler üzerine hazırlanmış bir programın deprem üzerine gelen fonları kullanılarak uygulanmasıydı. O proje sonrasında bir kooperatif kuruldu, ama bir süre yaşadı, sonradan kapandı. O dönem içerisinde, yaklaşık, 2-3 bin kadınla ilişkilendik. Onlarla birlikte hem sosyal çalışmaları, hem de rehabilitasyon çalışmalarını yürüttük. Hem de kendilerinin ekonomik yaşama katılımları konusunda ihtiyaçları olan destekleri sunmaya çalıştık. Bu sadece eğitim değildi, yanı sıra güçlendirme seminerlerimiz vardı. Bunun yanı sıra iş hayatı nedir, onu anlatan seminerler vardı. Birebir uygulama vardı, kendileri üretim yaptılar, satış yaptılar. Pazarlama nasıl yapılır ve bir iş nasıl kurulur onları öğrendiler. Yanı sıra dışarıda başka işlerde çalışabilmeleri için kendi becerilerini geliştirmek isteyen kadınlara yönelik, Halk Eğitim sertifikalı farklı meslek eğitimleri verildi. Tabii ki ister istemez ülkenin her yerinde olduğu gibi, okuma yazma bilmeyen kadınlara yönelik okuma-yazma kurslarımız oldu. Tiyatro eğitimimiz oldu. Drama çalışmaları yapıldı. Gazete çıkardık, yani eğitimlere gelen kadınlar gazete çıkardılar. Kadınlarla birlikte çalışan deneyimli arkadaşlarımızın emeklerinin karşılığını bulabildiğimizce projelerden sağladığımız kaynaklardan ödedik. Ücretsiz hiçbir şey yapmamaya

alışıyoruz. Böyle bir yaklaşımımız var. Emek önemlidir, herkesin ayırdığı zaman da önemlidir diyoruz ve karşılığını olabildiğince uygun bir şekilde, eğer fonlara ulaşabilirsek karşılamayı hedefliyoruz.

İlk dönem çadırlar ve prefabrikler dönemiydi. Ondan sonra çalışmalarımızı gören başka bir afet fonu veren kurum, bize ne yapabileceğimizi sorduğunda; kadınlara yönelik bir merkez olsun diye kurumun programına hazırlandık. Merkezin yerini aradıktan sonra Kocaeli'nin bir beldesinde bir yer alıp onun üzerine bir bina inşa ettik. Bina misafirhanesi, çok amaçlı salonu, derslikleri, atölyeleri, kafeleri, ocuk bakım birimleri gibi çeşitli birimleri olan geniş kapsamlı bir mekndı. Kadınların orada kendilerini iyi hissedebileceği, üretkenliklerini ve sosyalleşmelerini artıracabilecekleri bir yer olarak hayal etmiştik.

Tabi bunu yapmak çok zordu. Büyük bir parayı merkez için kullanmak zorunda kaldık. Yetmedi. Ayrı sponsorluklarla, borç-harç bir şeyleri toparlamaya alıştik. Bunu yaparken çok geniş bir gruptuk. Aşağı yukarı 50–60 kişiye varan gönüllü ve profesyonel arkadaşlarımız vardı. Dediğim gibi 2000 depremiden sonra oluşmuş bir süreçti. Binayı 2003 sonunda bitirdik. 2004'te faaliyete başladı ve o faaliyet kapsamında 2008 sonuna kadar aktif olarak çalıştı. Bu yılbaşından itibaren hiçbir şey yapmıyor.

şu anda orada aktif çalışan sayıyı sorarsanız 5-6 kişi. Niye bunları söylüyorum? Gerçekten Türkiye'de ilginç bir sivil toplum yapısı ve insanların sivil hareketin içinde varolma durumu var. Her an hayaller gerçekleşmesi ve sonrasında, ya da beklentiler değişebiliyor. Dönem-dönem sıkıntılar yaşanabiliyor.

Burada biraz ne istediğinizi bilmek ve ona göre yolunuza devam etmek anlamında söylüyorum. Bence bütün bu süreç, sayıların azalması, çalışmaların durması çok önemli değil. nemli olan bu süreçte neler yaptığınız. Onun için bilmezi istedim.

Yani Kocaeli'ndeki o merkezde de benzer şeyler yaptık. Ciddi olarak daha önceki deneyimizden yola çıkarak bir üretim atölyesi, kooperatif kurmanın dışında, kadınların birebir, kendileri ne istiyorlarsa o alanda, istihdam edilebilecekleri kapasitelerinin gelişmesi için desteklenmeleri gerektiğini düşünüyorum. Çünkü birçok kadın belirli bir yaşta normal eğitimini bitirdikten sonra iş hayatına katılamıyorsa, sonrasında birden katılımı, hatta iş kurma üzerinden katılımı çok sorunlu oluyor, çok

ciddi kayıplara neden olabiliyor. Hem insan kaynakları anlamında kendini yansıtmıyor, hem etrafından baskı görüyor. Hem de borca girmiş oluyor.

Bu nedenle kadınların becerisini ölçüp, Kocaeli'nde ne tip işlerde çalışabilirler, piyasanın neye ihtiyacı var gibi konuları anlamak için istihdam birimi oluşturduk. Bir tür insan kaynakları çalışmasıydı. Bu bağlamda ildeki var olan konuyla ilgili kamudaki birimlerle ilişkiye girdik. Mesela valiliğin istihdam bölümüyle, İŞ-KUR'la, sanayi-ticaret odasıyla ilişki içerisine girdik ve hatta yapacağımız çalışmayı desteklemek için iki saha araştırması yaptık. Bu araştırmalardan bir tanesi kadınları çalıştıran işverenlerin, kadın çalıştırırken karşılaştığı sorunlar nelerdir? Neden kadınları çalıştırmayı tercih ediyorlar? Neden erkeklerle aynı sayıda kadın çalıştıramıyorlar? Artırmayı düşünüyorlar mı? Bu araştırmalar biraz onları ilgili konuda hem teşvik etmek ve hem de onların yaklaşımını anlamak içindi.

Elde ettiğimiz sonuçlarda şöyle bir şey karşımıza çıktı. Bir kere geleneksel yapı gerçekten de hem işverenleri, hem de biz kadın çalıştırmak istiyoruz diyen işverenleri etkiliyordu. Varolan işletmelerin belirli kısımlarında kadınları çalıştırmayı tercih ediyorlardı. Üretimin her yerinde kadın yoktu. Erkeklerin var olduğu kısımlarda, kadınlar çalışırsa oranın düzenini bozabileceklerini düşünüyorlardı. İlişkiler kadınlar girince bozulabilir, erkeklerin direnciyle karşılaşılabilir ve kapasite düşebilir diye düşünüyorlardı. Ayrıca vardiyalı çalışan işletmelerde, kadınlar bu vardiyalı çalışmayı tercih etmediklerinden kadın çalıştırmadıklarını söylüyorlardı. Onun dışında kadınların pahalı olduğunu bunun için tercih etmediklerini söylüyorlardı. Pahalı derken belki biliyorsunuzdur, kadının çocuk doğurması ve belirli bir sayıda kadın çalıştıran işyerlerinde çocuk bakım üniteleri açılması zorunluluğu, kadın çalıştırmanın pahalı olduğu varsayımına yol açıyordu. Şimdi, ama, tabii ki kadınlar çok becerikli, yaptığı işin sorumluluğunu alıyorlar. Onun için biz kadınları çalıştırmayı isteriz ama böylede sorunlarla karşı karşıyayız, kadınlar her işi yapamaz yaklaşımı çıkmıştı.

2. araştırmamız da şu nedenle oldu: Biz o süreçte durmuyorduk. Gelen kadınlarla ilişkiye girip hem eğitim almalarını sağlıyorduk, hem de işe yönlendirmek için onların bir tür güçlendirme, farkındalık eğitimlerini sokuyorduk. Bunun yanı sıra CV'lerini hazırlayıp, işe başvuruları konusunda gerekli olan danışmanlığı da veriyorduk. Burada yönlendirme yaptığımız kadınlar gidip görüşme yapsalar, olumlu ya da olumsuz sonuçlar alsalar bile desteğimize devam ediyorduk. Bazen kadınlar bir süre

sonra işe başlasa bile işi tercih etmeyebiliyordu. Daha sonradan işe gitmeyip evine dönüyordu, bir kısmı da işe başladıktan kısa bir süre sonra evine dönüyordu. Bu ciddi bir sorundu. Hem çalışma niyetiyle geliyordu. Özellikle belli ekonomik seviyenin altında yaşayan ailelerdeki kadınlardı bunlar. Gerçekten gelir elde etmeleri gerekiyordu yaşamlarını daha iyi sürdürebilmeleri için. Yoksulluğa yakın düzeydeki kadınlardan bahsediyorum. İlla eğitimsizler değil, lise mezunu kadınlar da yoksulluk sınırında yaşayabiliyorlar. Bu çok eğitime bağlı bir şey değil.

Böyle durumlarla karşılaşınca neden kadınlar iş hayatına karşı direnç gösteriyorlar? diye düşündük. Bu kadar kendileri istemelerine ve bu konuda birikim elde etmelerine ve farkındalık eğitimi sebebiyle özgüven duymalarına rağmen! İşverenlerle yapılan görüşmelerde böyle bir geri dönüş almıştık, yani “normal halk eğitim kurslarına giden, belediyelerin eğitimine giden kadınların yüz yüze görüşmesiyle, sizden gelen kadınlarla yüz yüze görüşmemiz çok farklı, gerçekten ne istediğini, neler yapabileceğini bilen ve kendini ifade eden iş başvuruları aldık” demişlerdi bize.

Bunun üzerine kadınlara neden işleri tercih etmiyorsunuz? Bunu sormak amacıyla bir araştırma yapmaya karar verdik. Yüz yüze görüşmeler ve bu araştırmalar sonucunda şöyle bir şey çıktı ortaya: Kadınlara teklif edilen ücretlerle, onların giderleri verdikleri emeğin karşılığı tutmadığı için tercih etmediklerini söylüyorlardı. Çünkü ağırlıklı olarak kadınların çocukları vardı ve çalıştıkları zaman çocuklarını bırakabilecekleri evin içinde veya yakınında kimse yoksa bakıcı tutmak ya da çocuk yuvasına bırakmak zorunda kalacaklar. Alacakları maaş bunu karşılayabilecek düzeyde olmuyordu. O yüzden bu sorun karşılıklarına çıkıyordu.

İkincisi işyerlerinde cinsel taciz meselesi konusundaydı. “İlk gittiğiniz anda bile görüşmelerde karşılaştığınız göz teması ve yöneltilen sorular bizim tercih etmememize neden oluyor” demişlerdi.

Bir kısmı işverenin de söylediği gibi çalışma saatlerinin uzunluğu ve ailenin bu saatleri kabul etmemesi olarak söyledi. Karşımıza çıkan şey çok paraleldi, çok örtüşüyordu. Gerçekten de kadınların önünde istihdamda katılabilmeleri için bakım hizmetleri en önemli sorunu teşkil ediyor. Onun dışında da emeklerinin karşılığını tam olarak alamamaları, kadının işyerindeki emeğini ve evdeki emeğini bütünleştiren bir şeydir. Sadece işyerindeki emeği düşünmüyorsunuz. Evde de kadın kendini yenilemek için kendine ait zamanı çok fazla bulamıyor.

Şimdi, bunlarla karşılaştınca işi biraz daha boyutlu ve daha yukarıdan bakmak zorunda olduğumuzu fark ettik. Etrafımızdaki bu alanda diğer kadın örgütlerine, bu alanda çalışan akademisyenlerle ve aktivistlerle bu konuyu tartışmaya başladık. Yaşadıklarımızı bir rapor halinde 2003 yılında kadın kurultayında sunum olarak aktardık. Ondan sonra birlikte bir şeyler yapalım diye bir çağrı yaptık. Kadın örgütlerinden bir ses gelmedi. Daha sonra gene biz çalışmalarımıza devam ettik ve etrafta neler olmuyor diye izlemeye devam ettik.

Avrupa'ya giriş süreci kapsamında birden AB Türkiye devletine kadın istihdamının düşük olduğunu, AB'ye girişte bu istihdam yükseltilmezse ciddi sorunlarla karşılaşabileceği konusu raporlarında yer almıştı. Bunun üzerine Türkiye'deki istihdamla ilgili taraflar yani sendikalar, işverenler, kamu, belediyeler, kadın istihdamını artırma konusunda çeşitli raporlar yazmaya, yeniden araştırmalar yapmaya toplantılar düzenlemeye başladılar. AB bu alanda birçok fon duyurusu yapmaya başladı. Karşımıza şöyle bir şey çıktı: AB fon duyuruları girişimcilik üzerinedi. Kadınların girişimci olması, mikro kredi dağıtmak üzerine; kadınların eğitilmesi gerekiyor. Tek sorun bunun üzerine. Öne çıkan 3 tane şeydi: Bizim yaşadıklarımız, bizim deneyimlerimiz pek de öyle değildi. Ne yazık ki kadınlar girişimci olamıyordu. O kadar kolay değil girişimci olmaları. Çünkü piyasayı tanımıyorlardı, yani piyasanın içindeki normal bildiğimiz şartlarda hayatını devam ettirmiş kadınlar tabii ki çok kolaylıkla iş de bulabilirler, başarılı da olabilirler veya bataabilirler, işini değiştirebilirler, o işi daha kolay yapabilirler, bu yolla devam edebilirler. Ama piyasayı tanımayan veya tam tanımayan kadınların belirli bir yaştan sonra iş hayatına katılması, bunu direkt iş kurarak katılması çok ciddi sorunlarla karşılaşılıyordu. Yani bunu hatta bu alanda gelen fonları değerlendirmek ve kendilerine kaynak yaratmak için kullanan örgütler de yaşıyordu.

Çünkü biliyorsunuz Türkiye'de, daldan dala atıyorum ama ciddi bir sorun var sivil toplum örgütlerinin kurumsal desteği genel bütçeden, belediye bütçesinden yok. Siz kendi kendinize gelen bağışlarla bu kurumunuzu yaşatacak kaynağı, finansal kaynağı yaratıyorsunuz veya oturup proje yazıyorsunuz.

Projeler ağırlıklı olarak belirli konularda açılan konulara yazılıyor. Onlar da sizin dışınızda belirleniyor. İşte diyorlar ki birileri, Türkiye'de şu sorun var, o sorunla ilgili bir çalışma yapılması lazım. Onun için işin içinde hem belediyeler oluyor, hem sivil

toplum oluyor, hem devlet oluyor, ama siz eğer var olan o eksikliği daha farklı algılıyorsanız, o çalışmayı yapacak kaynağı bazen bulamayabiliyorsunuz. Böyle bir sorun var. Mecbursunuz girişimcilik üzerine projeler yazmaya ki kaynak yaratabilesiniz. Bu kaynak sizin kurumsal olarak var olmanızı da sağlamış oluyor bazen. Çok sorunlu ama bunu yapmak zorunda kalabiliyorsunuz.

O dönemde bu çok yapıldı. Hemen yapıldı, büyük çok büyük projeler yapıldı, hemen ihaleyle Türkiye Esnaf Sanatkarlar Kurumu'nu üzerinden AB projesi yapıldı. Çok büyük sayıda kadına girişimcilik eğitimi verildi. Onun için de lokal şeyler yapıldı, dediğim gibi belediyelerin projeleri yapıldı. Bütün bunlar için çok büyük paralar aktı. Karşılığında bugün ne kadar girişimci kadınıımız var biliyor muyuz? Var ama sayı çok az. Biz bugün bunu irdelemeye çalıştık. Bu konuda hatta Güneydoğu'da ağırlıklı olarak, oradaki yapılan çalışmaları izleyen bazı arkadaşlarımız GAP bünyesinde kadınlara yönelik yapılmış destekleri inceleyen bir rapor hazırladılar. Boğaziçi Üniversitesi'nden Şemsa Özar özellikle hazırladı bu raporu. Orada bütün bu kadın ve girişimcilik konusundaki yanlış hedef kitleye yönlendirilen zorlamanın ne kadar sorunlu olduğunu çok rahatlıkla görebiliyoruz.

Böyle olunca, dediğim gibi hala Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu olsun, sendikalar ya da TOOB, yani bütün işveren kesimi, bir yandan devlet, hedefledikleri kadınlara bu şekilde yaklaşınca AB de bunun çok doğal bir şey olduğunu düşünerek benzer hibe programlarını açmaya devam etti.

2006 yılında hükümet de bu şekilde konuşmaya başlamıştı. En son DİSK'in hazırladığı büyük bir konferans oldu. Konferansta özellikle kadınların çok eğitimsiz olduğu, muhakkak eğitilmeleri gerektiği, kadın istihdamının ancak bu şekilde artırılacağı, temel sorun olarak karşımıza çıkmıştır. Biz bu konferansta sunum yapan kadınlar tarafından, hem bu konuda farklı bakan kadın kuruluşlarının olmamasını eleştirdik, hem de bunun doğru olmadığını ifade ettik. Hatta konferans kitapçığında bazı sözlerimizin yer almadığını, sonradan yayınlandığında gördük. Yani bizim söylediklerimizi kabul etmediler. Bunun üzerine 4 arkadaş bir basın açıklaması yaptık. Bu basın açıklamasını yapmadan önce de kadın hareketine hazırladığımız metni sunduk. Onların imzasıyla bu basın açıklamasını yaptık.

Basın açıklaması sonrasında öğrendik ki Türkiye ve Avrupa Karma İstişare Komitesi isminde Türkiye'de bir kurum var. Bir tür danışma komitesi bu, aktif olarak yaptırım

gücü yok ama öneriler sunuyor, teknik konularda raporlar hazırlıyor ve baskı grubu olarak çalışıyor. İçinde hem AB'den, hem Türkiye'den ağırlıklı olarak ekonomik alanda çalışan kurumları kapsayan, işveren kesimi, sendikalar, kamu var, kooperatifler var, yani her iki taraftan da bunların üst düzeyde temsilcileri var. Onların da kadın istihdamı konusunda hükümete sunmak üzere bir rapor hazırladıklarını öğrendik. Ne yazık ki biz bunu Türkiye'den değil, Avrupa'daki taraftan öğrendik ve biz de rapora müdahil olmak istedik. Öncesinde bir basın açıklaması hazırladığımızı bildirdik. Avrupa tarafı bu konuda çok sıcak yaklaştı, bizim rapora müdahil olmamızı istedi.

Biz de bu konuda bir çalışma yaparak sunduk. Türk tarafı bu konuda çok direnç gösterdi. İnanın son dakikaya kadar Avrupa tarafı gerçekten desteklememiş olsaydı bizim önerilerimiz o rapora girmeyecekti. % 80 düzeyde önerilerimizi koydular. Aynı zamanda o raporun sunulduğu toplantıda bu komiteye kadınların temsilcisinin de burada olmasının gerektiğini önerdiler. Çünkü biz sadece izleyici olarak katılmıştık. Çünkü orada kadınların başka sorunları var, insan hakları sorunu var, burada genel bir temsiliyet olamaz özel bir temsiliyet olması lazım. O yüzden de kadınların burada temsil edilmesi gerekir diye söylemiştik. Bu olumlu olarak geçti komitede. Daha sonra hemen başvurduk, bir temsilci ismi önerdik. Tabii ki Türkiye tarafına yaptık, öyle yapmamız gerekiyordu. Bize uzun süre cevap gelmedi. Daha sonra bunun kararının Türkiye Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından, bu konseyin toplantısında alındığını öğrendik. Oradan da Konsey'in sekreterliğini DPT'nin müdürünün yaptığı için onlarla görüşmeye gittik. Yeniden mektuplar yazdık, yeniden ilettik. Bu ciddi bir zaman aldı. Bunun sonucunda bize şöyle bir cevap verildi: Ekonomik ve Sosyal Konsey toplanmadı, toplandığında sizin isteğinizi dikkate sunacağız. Aradan şans eseri çok kısa bir süre sonra Başbakanın başkanlığında Konsey toplandı. Öğrendik ki, o ara platform oluşmuştu, platformun içinde olan ancak platformu temsilen değil, bizim dışımızda direk olarak platformu temsil etmeye Kagider önerilmişti. Bunun üzerine, Kagider her ne kadar kadın örgütü olsa da işverenleri temsil ediyor. Genel olarak kadınları temsil etmiyor. Platform üst yapı olduğundan hatalı bir karar olduğunu bildirdik. 2 sene sonra yeniden değiştiriliyormuş, 2 sene sonra tekrar başvurursunuz yeniden karar verilir dediler bize.

Gerçekten de çok zor gidiyor Türkiye'de sivil toplumun karşısındaki diğer taraflarla aynı masaya oturup diyalog ortamında bulunmak.

Buraya kadarki kısımda bir şey dersanız, sizi dinleyeyim, ben konuşmayayım, ben anlatmayayım. Çünkü konuşacak çok şey var.

Katılımcı: O kadar güzel şeylere değindiniz ki, hedef kitleyi temsil eden sizlerden birini temsilci olarak almıyorlar, kadınlar hakkında oradakiler karar veriyorlar. Ne kadar büyük yanlışlık. Bir de Kagider meselesinde Platforma sizin başvurduğunuzu biliyor buna rağmen kadınlar arasında da bir iletişimsizlik, rekabet var. Yani kadınlar kendi aralarında anlaşamıyor, işbirliği yapamıyor. Çok üzücü bunlar, maalesef Türkiye'nin gerçekleri.

Serap Güre: Genelde hak mücadelesinde iktidar sorunu vardır. İktidarda olanlar o eşitsizliği bir şekilde besler. Daha da artmasına neden olur. Genelde bu zeminden gidiyor. İktidara karşı, iktidar olmaya karşı bir hak mücadelesi veriyor bütün sivil toplum örgütleri. O yüzden dediğiniz doğru. Orada Kagider şöyle bir savunu getirdi bize: Sonuçta biz de sizin söylediklerinizi söylüyoruz. Daha ne istiyorsunuz. Bizi istediler ya orada. Tamam dedik biz de sonuçta, siz böyle bir başvuru yaptığınızda ya da yapmadıysanız sizi önermişlerse bile, hayır biz Keig'in içerisindeyiz, başka bir öneri vardı burada. Lütfen biz geri dönelim platformla konuşalım, eğer bu öneriyi platform değiştirmeyi kabul ederse gene Keig adına biz burada olalım diye bu gelen kabulü alsalardı daha iyi olardı. Ama böyle bir şey söylemediler. Ne gerek var biz de sizin söylediklerinizi söyleriz. Gerçekten Kagider bir yere gittiğinde bir şey söyleyecekse bizim sözlerimizi söylüyor, başka söz söylemiyor ama Kagider olarak söylüyor. Orada temsiliyet sorunu var. Yoksa genel olarak bütün kadınların temel sorunu şudur: Ben bütün kadınların adına konuşuyorum demiyor, Kagider olarak ben bunu görüyorum diyor. O zaman da kendisi ön planda oluyor, herkes bunu kabul etmiş oluyor. Diğerleri unutulmuş oluyor.

Katılımcı: Keig'in açılımı nedir?

Serap Güre: Keig'in açılımı şu: Kadın emeği istihdamı girişimi platformu. Neden hem girişim hem platform? Onu da size söyleyim: 2006 yılında yaptığımız basın açıklaması sonrasında, 4 kadınla yazdık dedim ya, bu 4 kadın "bu iş 4 kadınla olacak iş değil, olabildiğince geniş bir yapı oluşturalım ve Türkiye genelinde bir şeye dönüşsün" dediler. Bir grup bu konuda çalışan ağırlıklı akademisyen, yine çalışan kadın örgütleriyle 2006 Nisan'ında bir toplantı düzenledik. 13-14 kişi bireysel bir çağrı yaptık, nasıl bir çalışma yaparsak iyi olur? Toparlanabiliriz? Konusunu tartıştık.

O tartışmada şöyle bir şey çıktı: Türkiye’de bu güne kadar aslında kadınların ekonomik yaşamda güçlenmesi konusunda, hem tam zamanlı çalışma, iş kurma ya da ekonomik kaynaklara sahip olma konusunda birçok araştırma yapıldı. Bu konuda çeşitli görüşmeler yapıldı. Kadın örgütlerinin ya da başka örgütlerin yürüttüğü faaliyetler var. Fakat bunların toparlanıp bir havuzda buluşması lazım. Neler eksik? Nerelere hiç bakılmamış? Onlara da bakılarak sorunlar daha doğru tespit edilip onların çözüümü konusunda öneriler geliştirmek, bir baskı gurubu oluşturmak. Bunu hedefleyelim diye bir sonuç çıktı.

Bunu yapabilmek için bir araştırma yapmak gerekiyordu. Dediğimiz gibi akademik araştırmalarda ne olmuş ne bitmiş, hangi alanlarda yapılmış, neler eksik. Bunları inceleyen bir grup arkadaşımız bu işi üstlendi. Bir gurup yasaları inceledi. Yasalardaki durum nedir? Ne tip engeller var? Önümüzde açmazlar var? Erkeklerle eşit düzeyde birlikte iş hayatında duran kadınlar. Bir üçüncü grup ta kadınların durumunun gelişmesi, dönüşmesi için ne tip uygulamalar yapılıyor? Bu uygulamaların sonuçları nedir? bakacaktı. Bütün bu çalışmalar bitince de bir konferans düzenleyelim ve bütün ilgili tarafları çağırıp bunun açıklamasını yapalım. Sonrasında da nereye evrilebilir grup onu tartışalım dedik. Bunu konuştuğumuz 2006 Nisan’ından sonra çalışma başladı. 2007 şubat ayında o konferansı düzenleyebildik. Konferans kitapçığı sonrasında çıktı. Kadın Emeği ve İstihdamı diye burada Bilgi Üniversitesinde yaptık toplantıyı. Aşağı yukarı izlemek için 200 kişi katıldı. Bütün kamuyu, belediyeleri, işverenleri, sendikaları olabilecek bütün kadın örgütlerini çağırđık. Bir web sitemiz var www.keig.org. orada bununla ilgili bilgiyi görebilirsiniz. Yayına da oradan ulaşabilirsiniz.

Toplantının son aşamasında nereye gideceği tartışılırken e-grup şeklinde yürüyordu. Bir platforma dönüştürelim, bir sekreteryası olsun. Daha sistemli çalışalım diye bir teklif geldi. Ağırlıklı olarak bu teklif kabul gördü. Ama şöyle bir şart koyduk: Kadın gruplarının olduğu bir grup olsun. Karma örgütlerin de kadın grupları olsun. İlla feminist demiyoruz. Yani bu mesele içinde özellikle sendika ayağında fenimizme karşı bir direnç var. Sendikalar erkek egemenliğinde olan örgütler olduğu için bunu söylememeye dikkat ettik. Sonuçta çağrı yaptığımızda şöyle bir şey karşımıza çıktı. Uzunca bir süre, neredeyse 1.5 ay bekledik. Herkes platforma koşturarak gelmedi. Gerçi bu alanda düşünen bir şeyler yapmaya çalışan, sadece bu alanda çalışan kadın gurupları yoktu.

Çeşitli projelerle o konunun içinde olan ya da kadınların direkt kendilerine geldiğinde iş istiyorum, işe ihtiyacım var, benim en önemli sorunum ekonomik sorun dediklerinde çözüm üretmeye çalışan, el yordamıyla bir şeyler üretmeye çalışan çok fazla kadın örgütü var. Aslında kadınlara iş bulmak, işe yerleştirmek bizim işimiz değil. Bu sonuçta devletin bir mekanizmasıdır. Bunu yapması lazım. İş bulma kurumu değiliz, iş yapma durumumuz yok, ki olması da gerekmiyor. Herhangi bir sorumluluğumuz yok. Böyle olmasına rağmen ağırlıklı olarak kadın şiddeti üzerine çalışan bütün kadın örgütlerinin gerçekten direkt ilk başta kadınlarla karşılaştıklarında böyle bir teklifle karşılaşırlar: “ne olur bana iş bul ki ben o şiddet ortamından bir an önce kurtulayım” Ama yapabileceğiniz bir şey yoktur. Ne yapayım? diye şöyle bir düşünürsünüz. Böyle olunca platforma çok fazla gelen olmadı. Birkaç sefer denedikten sonra, biraz da kadın örgütlerinin günleri çok yoğunudur. Ondan da kaynaklanıyor belki. Belli bir sayıya ulaştı ve biz platformun oluştuğuna dair bir toplantı yaptık. Bu toplantıda “neler yapacağız” diye kararlar aldık.

Aldığımız kararlarda şöyle bir şey vardı: 1.Platform içinde herkes birbirinin geliştirilmesine yönelik deneyim aktarması yapacak. 2.Platformun interaktif bir web sayfası olacak ve orası bir bilgi bankası gibi çalışacak. 3.Çeşitli konularda raporlar hazırlayıp savunuculuk yapacak. Başka bir şey yapmayacak. Birebir herhangi bir faaliyet yapmayacak.

Bunun üzerinden yani 2007 Mayıs’ında platform kurulmuş oldu. Ondan sonra ne yaptık? O yılın, Mayıs ayından sonra biliyorsunuz yaz ayları biraz rehavet oluyor, o sıralar sosyal sigortalar genel sağlık sigortası yasa tasarısı ortalıkta dolaşıyordu. Yasa meclisten geçecekti. Toplum üzerinde bir tedirginlik vardı. Birden platform olarak bu yasayla ilgili kadınların bir şey yapmadığını, daha doğrusu kendi politik sözlerinin olmadığını biraz geç olsa da fark ettik. Onca yıl birçok şey yapıyorsunuz, ama bunu görmemiştik. Ne yapabiliriz diye oturup yasa tasarısını inceledik. Komisyonlar oluştu. O komisyonda bayağı yoğunlaştılar. Sonunda rapor çıktı ortaya. Neredeyse yasa meclise gelmeden bir ay kala çıktı. Bu raporun kadınların aleyhine hükümleri değiştirmek için önemli bir baskı unsuru olabileceğini düşündük ve hemen milletvekillerini ziyaret ederek raporla ilgili olarak konuştuk. Yasa tasarısı görüşülürken çok fazla buna atfedilen önergeler verildi. Genel olarak yasa komple sorunluydu. Hiç geçmemesi gerekiyordu. İktidarda olanlar kesinlik bu yasayı

geçirmek istediklerinden, yasa tasarının hazırlanması esnasında bizim olaya müdahale edebilmiş olsaydık daha etkili olabilirdik.

Herhangi bir değişiklik olmadan yasa geçti. Ama şöyle bir etkisi oldu. Raporun ilk taslağını hazırlarken kadın örgütlerine de açtık. Biz böyle bir şey hazırladık, siz ne diyorsunuz, sizin de görüşlerini alalım dedik. Bu hazırlığı yaptığımızı kendilerine ilettik. Bunun yanı sıra da bu konuda ciddi bir çalışma yürütülmesine dair bir başka platform da oluştu. Bu platform İstanbul'da, Ankara'da, İzmir'de, Diyarbakır'da, bu yasadaki en önemli konuları gündeme getiren sokak eylemleri yaptık. Çok fazla, pazarlarda meydanlarda, neredeyse 2 haftada bir dışarıda sokakta eylemler yaptık. Bir şekilde kamuoyunda bunun yer almasını sağlamaya çalıştık. Yanı sıra var olan yeni bir yasa ile ilgili diğer örgütlerin, özellikle meslek örgütlerinin, sendikaların, yaptığı kampanyalarda da kadın örgütleri olarak yer aldık. Başka renk, başka söylem, kendi sözümüzle kadın söylemi ile yer aldık. Bu gerçekten önemliydi ve dikkat çekti. Kadınlar açısından da bakılması gerektiğini kabul ettiler.

Mesela büyük bir miting düzenlenmişti İstanbul'da. Mitingde kadınların politik sözcüsü olarak bize söz verdiler. Orada ilk defa kadınların bir yasa ile ilgili yapılan bir mitingde kadınların politik sözünü ifade etme şansına erişmiş olduk. İstanbul'da yapılan bu örnek daha sonra diğer illerde de gerçekleşti. Sizin sadece bir tek süt izni ile ilgili sorunuz var, başka bir sorunuz yok ve biz bunu dile getiriyoruz diyorlardı. Gerçekten önümüze çıkan bildirimlerde, afişlerde, el ilanlarında sadece kadınların süt izni ile ilgili sorunu varmış gibi bir söz yer alıyordu, onun dışında başka bir şey yoktu.

Katılımcı: Yasa çıkmadan önce yaptığınız bir eylem miydi?

Serap Güre: Tabii tabii hepsi çıkmadan önce yaptığımız eylemlerdi. O anlamda önemlidir gerçekten. Hem biz bu sayede mecliste milletvekilleriyle görüşmeler yapmış olduk, dışarıda sendikalarla, meslek örgütleriyle yasaya karşı çıkan kurumlarla da ciddi bir, bakın kadınların ayrıca bu sorunları var, bu hak sorunları var diyen bir mücadele içinde, bire bir, telefonlarla, oturup tartışarak, hem onlara bizim başka sorunlarımız da olduğunu anlatmaya çalıştık, kabul ettiler. Ha! mecliste genele kabul ettiremedik ama sonuçta bizimle ilgili olan, beraber olan, hak mücadelesi veren örgütlerin az da olsa kabul etmesini sağladık. Önemli bir başarı olarak düşünüyorum ve gerçekten kadın örgütleri olarak platformun içinde olmayan daha geniş kadın

örgütleri ile birlikte oluşan platformla yaptık. Keig tek başına yapmadı, böyle bir şeyi hedeflemedi zaten. Genelde kadın hareketinin böyle bir şeyi vardır. Mesela çeşitli platformlar vardır, ama genel bir kampanya yapılacağı zaman diğer varolan platform meseleyi uzmanlık alanı olup da o konuda bir şey üretmiş olsa bile, mesela Türk Ceza Kanunu yeniden yazılırken oluşan kadın platformu bu yasadaki sorunlu maddeler üzerinde oturup çalışmıştı. O konuda raporlar hazırlamıştı. Daha sonra bunun kampanyasını bütün kadın örgütleriyle birlikte sürdürdü.

Keig'de sosyal güvenlikle ilgili olan bu çalışmayı sadece rapor hazırlayarak, bu konuda daha da yoğunlaşarak hazırlarken, bütün kadın örgütlerini katıldığı kampanya üzerinden gitti. Keig olarak ayrı bir şey yapmadık. O zaman daha güçlü oluyorsunuz. Sesiniz daha güçlü çıkıyor.

Doğru zamanda orada olmak önemli. Daha önce orada olmayı başarabilseydik, belki komisyonda hazırlanırken müdahale edebilseydik daha etkili olabilirdi. Bunları yapamamış olduk. O anlamda önemli diye düşünüyorum.

Katılımcı: Sendikalardaki çalışmalarda erkek egemen zihniyetin hakimiyeti ile şöyle bir sıkıntı ortaya çıkıyor: Sanki çocuklar sadece annenin çocukları gibi, anne çalışırken kreş olması gündeme geliyor. Son zamanlarda devlet dairelerinde kreşler yok denecek kadar azalmaya başladı. Bunu sendikadakiler bir kadın sorunu olarak görüyorlar. Aslında çocuk sadece annenin değil, aynı zamanda babanıdır. Çocuğun da bir eğitim hakkı vardır. Belki bu anlamda çocuk haklarıyla ilgilenen, sorunlarıyla ilgilenen dernekler de çeşitli şekilde işbirliği yapılamaz mı? Bundan sonra ne yapılması düşünülüyor? Ben Nato Yolu Toplum Merkezinde çalışıyorum. Burada son derece yoksul, şiddet kurbanı kadınlar var. Geliyorlar iş istiyorlar, kalifiye olmayan yerlerde çalıştırmak zorunda kalıyorsunuz. İlkokul mezunu, bilgisayar kursuna gitse bile, işyerleri ilkokul mezunu birini çalıştırmak istemiyor, sadece temizlik işlerine gidebiliyorlar. Onlara ne tür eğitimler verilerek, nasıl güçlendirebiliriz? Dantel örüyorlar, şimdi artık dantelin hiçbir önemi kalmamış, yani o eğitimler de çok havada kalıyor. Yemek yapmak istiyorum diyor, ama çocuğunu bırakıp dışarı çıkamadığı için yaptığı hazır mantı da satılmıyor. Çünkü herkes mantı yapıyor.

Serap Güre: Kalifiye olmayan insanların, belli bir yaşa kadar çalışmamışsa, iş hayatında bir deneyimi yoksa işe girme sorunu ciddi bir problem. Ağırlıklı olarak bunu kadınlar yaşıyor. Orayla ilgili ne yapabiliriz hep konuşuyoruz. Ama en önemli sorun yeterince iş alanının olmaması, yeterince iş yok, böyle bir sorun var. Ev kadınlarının gizli işsiz olduğunu çok fazla söylüyoruz. Çünkü şöyle bir şey var: Türkiye’de kadın istihdamı %25 in altında, 15 ile 65 arasındaki çalışabilir kadına şöyle bir baktığımızda 100 kişiden 25 kişisi çalışıyor gözüküyor ama TÜİK’in yaptığı istatistiklere göre çalışabilir kadınların yarısı bir dönem geçici süreyle bir yerde çalışmış. Bu çalışmayı sürdürebilse, iş hayatında kalmayı başarabilse rakam %50 olacak. Böyle de bir sorunumuz var.

Kadınların bu işsizlik ortamında nasıl işe daha fazla girebilir? İş vereni özendirici bir şey olmalıdır. Kadınların iş hayatına daha fazla katılması, sosyalleşmesi, güçlenmesi için işveren kadınlara öncelik tanımalıyım, pozitif ayrımcılık yapmalıyım demeli, diyebilmeli ya da kamu bunu demeli. Yok böyle bir şey. Bunu nasıl çözeceğiz? Gerçekten de genç kadın evlenir, çocuğu olur diye işveren kadını tercih etmiyor. Kadın zaten böyle kurgulanıyor. Eğitimi veya çocukluğunda böyle kurgulanıyor. Etrafınızda görmüşünüzdür. İyi bir eş olur, çocuklarını yetiştirir, eve de katkısı olur diye bir kurgu olduğu için, kadın da ben çalışmamalıyım, nasılsa kocam veya babam bakar diye düşünüyor.

Katılımcı: Devlet dairelerine kreş açılabilir.

Katılımcı: Kadınlar da tam zamanlı çalışmak istemiyorlar. Kadınların dışarı çıkması için uğraş veriyoruz. Ben çalışmak istiyorum diyen kadın zaten bunu yapıyor.

Katılımcı: Eğitim değil, ekmek lazım diyenler var.

Katılımcı: Devletin politikaları da çok önemli. Sürekli yiyecek ekmek yardımı. Böyle olunca kadın ben çalışamam diyor. Zaten devletten makarnam falan geliyor, meyveyi de yemesem olur diyor. Ben çalışan anneleri destekleyen bir proje yazmıştım. Benden kontrat istediler, zorlaştırdılar. Onlar da sıcak bakmıyor. Başbakan bile şu kadar çocuk yapmalı diyor. Kimse kadının çalışmasını istemiyor.

Katılımcı: Kadın sadece çalıştığı zaman çocuğunun kreşe gelmesi şart değil. Kadının sosyalleşmesi için çocuğunu güvenli bir yere bırakmak zorunda. Anne çocuğu olduğu andan itibaren, hepimiz o şeyleri geçirdik, nereden bakarsanız bakın

5 yaşına kadar çocuğu ile birebir ilgilenmek zorunda kalıyor. O dönemde kıyafet kalıyor, sinema kalıyor, sosyal etkinlikler, dernekler herşeyi durduruyorsunuz. Çünkü çocuğunuza bakmak zorundasınız. Ancak okul öncesine gelerseniz rahatlayıp gidebiliyorsunuz. İlla çalışan annenin fabrikasında kreş açılacak gibi şartlar ortadan kaldırılmalı, her mahalleye annelerin sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere, geçici bir süre bile olsa çocuğunu bırakabileceği yerler olmalı.

Serap Güre: Dediğiniz doğru. Şöyle bir soru yöneltmek istiyorum. En üst makamlar, ki önemlidir bu, yaptığınız bir çok şeyi ya destekler, ya yok olmasını sağlar. Başbakanın söylediği veya Genel Kurmay Başkanının söylediği. En üst makamdaki kişilerin sözleri uzun zamandır, yıllardır yaptıklarınızın bir anda yok olmasına neden olabiliyor. 3 çocuk doğurun, bizim genç nüfusa ihtiyacımız var. Toplumun genç nüfusa ihtiyacı var. Nüfus gittikçe yaşılanıyor. Ciddi bir tehdit olarak algılanıyor. Bunu önerdi herkese ve kadınlara önerdi. Pardon topluma önerdi bunu. Peki bu işi kim yapacak? Yani çocukları doğuracak ve sonra onun bütün bakımını üstlenecek ve çocukların iyi yetişmesini sağlayacak hangi kurumlar diye baktığınızda sadece kadınları görüyorsunuz. Gerçekten şu anda Türkiye’de, devlete ya da özel sektöre bağlı çocuk bakım yerlerinin sayısı dahi belli değil. SHÇEK’ten alamıyorsunuz bunu. Kimin nerede ne açtığına ulaşamıyorsunuz. Varolanlar da, özellikle kamunun, SHÇEK’in sahip olduğu da milli eğitime devrediliyor, birçoğu da kapatılıyor. İş yerleri kreş açmak zorunda değil, var olanlardan yararlanıyor. 150 çalışanı varsa kreş açmak zorunda. Bu sorun TC’nin sorunu değil, erkeklerin sorunu değil, sadece ve sadece kadınların sorunu. Çocukların iyi yetiştirilmesi eğitilmesi gerekiyor. Gerçekten kadınların biz sadece bizim sorunumuz değil herkesin sorumluluğu diye ortaya çıkması gerekiyor. Bu ortaya çıkışı yapabilmek için aslında çok yeni 27 Mayıs’ta bir konferans düzenledik. Bu konferansı iş ve aile yaşamını uzlaştırma politikaları adı altında düzenledik. Çünkü yasal terminolojide bu şekilde geçiyor. Avrupa’da, Dünya’da çocuk bakım sorununun, eğitiminin adı bu. Bu anlamda platformun üyelerinden olan Kadın İnsan Hakları Derneği bir uluslararası araştırma yapmayı önerdi. Biz böyle bir araştırma yapalım. Sonuçlarını kamuoyuna açıklarken konferans yapalım, bunu da Tük ile birlikte yapalım diye önerdiler. Platform da bunu kabul etti. Bu araştırma henüz tam bitmedi, yazılımı bitmedi ama konferansı yaptık. Henüz bildirileri elimizde göremiyoruz. Web sayfasında yok. Yılsonuna doğru ancak basılı hale gelebilecek. 6 ülke ve Türkiye bu anlamda ne yapmış? Yasalardaki durum

ne? Uygulamalar ne? Nasıl çözüm üretmişler? Bunlara bakıldı. 4 tane Avrupa ülkesi seçildi. Ağırlıklı olarak bu sorunu ağırlıklı çözmüş olan ülkeler ve Türkiye'ye nüfus olarak yakın, ekonomik olarak benzer süreçlerden geçmiş ülkeler seçildi. Bu ülkeler Fransa, Hollanda, İsviçre, İspanya, Avrupa ülkeleri olarak seçildi. Bir tane Meksika, bir de Güney Kore seçildi. Çünkü Meksika ve Güney Kore benzer krizlerden geçmiş ve büyüklükteki, ama bu sorunu çözmüş ülkeler olarak karşımızda. İspanya'da belli bir süre sonra AB üyesi olmuş; Türkiye kadar büyük ve birden bir sürü şeyi değiştirebilmiş-dönüştürebilmiş bir ülke olarak karşımızda duruyor. Fransa, Hollanda, İsviçre'de bu sorunu gerçekten çok çok yıllar önce masaya yatırmışlar ve büyük ölçüde çözmüşler. Ne kadarını çözmüşler? Hepsini çözmüş ülke yok. Bunu da söylemek mümkündür. Mesela Fransa 20. yüzyıl başında çocukların daha iyi eğitilmesi, daha erken yaşlarda iyi kültürlü, iyi eğitilmiş insanlar yetiştirilmesi amacıyla 3 yaşından itibaren okullaşma kararı almış. Fransa'da 3 yaşından itibaren okul öncesi eğitim başlamış. Bu da çocuklar 3 yaşına geldikten sonra kadınların boşa çıkmasını sağlamış. Kadınların daha çok zamanı olunca, kadınların daha çok iş hayatına girince, 0-3 yaş arasında bu sorun nasıl çözülebilir? İşte şu anda ağırlıklı olarak değişik zamanlarda çalışan aile bireyleri evde olmadıklarında, hepsi evde olmadığına 3 yaşındaki çocuğa kim bakacak, kim okula götürecektir, geç geliyorsa akşam saat 9'dan 6'ya kadar bir boşluk var, o süreci kim çözecek? gibi çözümler de üretmeye başlamışlar. Farklı zamanlarda farklı hizmetler üretilmiş Fransa'da. Hollanda'da ağırlıklı olarak esnek çalışma dediğimiz bir yöntemle bu iş çözülmeye çalışılmış, kadınlar ağırlıklı olarak esnek çalışma saatleri içinde çalışıyorlar. Yarı zamanlı çalışıyorlar. Çalıştıkları zaman çocuklarını bırakabilecek hizmetler var. Bu hizmetlerin büyük bir kısmı devlet tarafından sübvansede ediliyor. Ya devlet tarafından ödeniyor, ya da yıl sonundaki vergi tahsilatından düşülüyor. Çeşitli yöntemler var. Ya da ücretsiz olarak götürüp bırakabiliyorlar. Bu ülkelerin çoğunda ebeveyn izni diye bir izin kabul edilmiş. Bizde tasarı halinde mecliste bekliyor. Yani hem annenin, hem babanın çocuk doğduktan sonra işyerinden izinli sayılması. Bu bazı ülkelerde ücretli bazı ülkelerde ücretsiz izin. Kimilerinde devredilebilir, kiminde devredilemez hükümler içeriyor. Devredilebilir demek 1 yıllığına ücretsiz izin alabiliyor. Devredilebilir demek sadece erkek ya da kadın birisi kullanır. Devredilemez demek izin erkek ya da kadın kullanmak zorunda. Zorunlu olarak erkeğe yapılmış. Çocuğa bakma için erkeklerde bir kabul yok ya toplumda, iki ayı devredilemez diyor, yani bu

iki ayı erkek kullanamazsa o haktan kullanamıyor. Ücretsiz bu izinler ama belli bir kısmını kullandığında izinliyken parasını işverenden değil devletten alıyor.

Katılımcı: Türkiye’de 5 günlük falan var ya işte o, çok az tabii, doğumdan sonra erkek alıyor...

Serap Güre: O başka, o babalık izni, doğum izni denilen tarzda bir şey. Bu ebeveynlik izni daha sonra çocuğun bakımı için kullanılıyor.

Katılımcı: Belirli bir yaş sınırı var mı? Örneğin Türkiye’de 1 yıl...

Serap Güre: Tabii hepsinde bir yaş üzerinden gidiyor. İsviçre’de mesela 3 yıla dağıtılmış durumda. Ama belli bir gün sayısı alabiliyorlar. 3 yıl içinde o esnek zaman içinde alabiliyorlar. Çeşitli, o toplumun yapısına göre yasayla belirlenmiş ve uygulanıyor.

İspanya, dediğim gibi AB’ye girdikten sonraki yapısal ciddi dönüşüm içerisinde Okul öncesi eğitimi zorunlu kılmış. Ciddi olarak bu konuda devlet sübvansiyonuyla çocukların eğitime katılımı söz konusu ve kadınların istihdama katılımı diye politik olarak bir karar alınmış ve uygulanmış, bu konuda ciddi yol alınmış.

Güney Kore’de 2000’li yıllardaki krizde, krizden çıkış için bir yöntem olarak çocukların bakım hizmetlerini bir iş alanı olarak öngörmüşler ekonomik paket içinde. İş alanı açmışlar bir yandan, hem istihdama neden olmuş, istihdam yaratılmış, kadınların üzerinden bu iş bir şekilde alınmış. Kadınlar da boşa çıkmış. Çeşitli yöntemlerle, çeşitli şekillerde çözülmüş. Önemli olan, niyetlenmek, istemek ve yola başlamak. Türkiye henüz bu aşamada değil. Dediğim gibi ebeveyn izni hala mecliste bekliyor, konuşulmuyor bile, gündeme gelmiyor. Meclise ebeveyn izni ile ilgili yasa tasarısını Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü yıllar önce hazırladı. Hala bekliyor, daha ne kadar bekler bilmiyorum.

Katılımcı: 1 yıllık süre annenin babanın kullanımını şeklinde mi?

Serap Güre: Detayını şu anda bilmiyorum ama yani hem annenin, hem babanın da çocuk bakımı için izinli sayılması için kurgulanmış bir yasa tasarısı. Gündeme gelince üzerinde konuşulur, tartışılır ama hala gündeme almıyorlar. Bizdeki durum da yeterince kreş var mı, kaç kreş var biz bilmiyoruz. Yasa hala bekliyor. Kadınların sırtında ciddi bir sorun olarak bu devam ediyor. Bu konuda araştırma sonuçlarını

şimdi henüz daha bildirimler çıkmamış olsa bile konferans sonrasında, bu konuyla ilgili bakanları konferansa çağırdık. Sadece kadın-erkek fırsat eşitliği başkanı Güldal Akşit geldi. Diğer bakanlar işleri olduğu için gelmediler. Ama biz toplantıyı, konferansı yaparken bir devlet kurumunu İş-Kur'u da ortak ettik konferansa. Çünkü bir devlet kurumunun olması konuyu daha fazla gündeme taşımalarını sağlayacaktı. Bu görüşmeleri yaparken İş-Kur'da da zaten belli değişimler başladı. Son açtıkları AB hibe programında özellikle bakım hizmetleri sorununu çözüme yöntemlerini geliştirmeyi sağlayacak projeleri de destekleyeceklerini açıklamışlardı. Ortaya çıkan önerilen, o projeler, eğer hangisi daha iyi sonuç alırsa ona göre de uygulamaların yapılması için Bakanlık düzeyinde çeşitli çalışmalara başlanılacak, kurumsallaşması sağlanacak gibi niyetleri var. İş-Kur için belli dönüşümler başladı. Daha doğrusu Çalışma Bakanlığı'nda bazı değişimler başladı. Bunlara da bizim çalışmalarımızın bir etkisi var. Başından beri, daha 2007'deki konferanstan itibaren ara ara Bakanlığa gidip, oradaki bizimle ilgilenebilecek insanları ziyaret edip, biz bunları yapıyoruz, bu konuda böyle olması gerekir diye oturup konuşmaya çalışıyoruz. Yanı sıra, ara ara milletvekilleriyle görüşüyoruz, onlara anlatıyoruz. Zorlanması gereken, mevzuatı hazırlayan, yasaları hazırlayan insanlarla bu konuları tekrar tekrar konuşmaya çalışıyoruz.

Çocuk bakımı meselesine yaklaşımımız böyle oldu. Bir de gene bu yıl içinde, yaklaşık 1 yıl sürdü bunu yazmamız, Türkiye'de Kadın Emeği ve İstihdamı Sorun Alanları ve Politika Önerileri diye bir rapor hazırladık. Burada ciddi olarak politik çözümümüzü hazırladık, yazdık. Bunu platform içerisinde ortak bir çalışma ile yaptık. Yani küçük bir grup oturup yazmadı bunu. Çok uzun tartıştık üzerinde. Herkes bir şey hazırladı Platforma sundu, tartışıldı, değiştirildi, yeniden yapıldı. Sendikalardan, kadın örgütlerinden, çeşitli alanlardan arkadaşlar var. Herkes bir ucundan tuttu. Sonunda bir-iki kişi yeniden oturdu tek dile dönüştürdü. Bir yıllık çalışma sonucunda bu ufak şey çıktı ortaya. Herkesin gözüne çok ufak gibi geliyor, ama çok zor bir çalışma ile ortaya çıktı.

Bunu aşağı yukarı 3 bin adet bastık ve olabildiğince ilgili olabilen pek çok kişiye ulaştırmaya çalıştık. Yanı sıra dediğim gibi web sayfasında da var. Şu anda İngilizcesi de hazırlandı, baskıda. Bizim bu savunuculuğu yurtdışında da yapmamız gerekiyor. Çünkü Türkiye'nin, ilgili tarafların yurtdışına aktarımları, yani hükümet düzeyinde olsun, diğer işverenler düzeyinde olsun, bizim çözümümüz gibi olmuyor. O

yüzden biz kendi sözümüzü de Türkiye ile ilgilenen Avrupa'da olsun BM'de olsun, Amerika'da olsun, her bir yerde Türkiye ile ilgilenen bütün kurumların, kişilerin bilmesi gerekiyor. Onun için bir de onun için İngilizcesini yaptık ve onlara ulaştıracağız.

Katılımcı: Ben bu arada bir şey sorabilir miyim? Finansmanını nereden buluyorsunuz bu kadar çalışmanın?

Serap Güre: ehmm.. Yazıyoruz, şöyle yazıyoruz... Haklısınız...

Katılımcı: Çok zor bir soru muydu?

Serap Güre: Yok değil. Platformlar şöyle çalışıyor. Türkiye'de 3-4 tane ciddi çalışan birkaç platform var kadın örgütleri açısından. Bir tanesi bizimki Keig var. Bir tanesi Avrupa Kadın Lobisi Türkiye ayağı var. Bir tane TCK Platformu var. Yavaşlamış olsa da ara ara birşeyler yapar. Anayasa ile ilgili bir platform kuruldu galiba. Medeni Kanun sırasında bir platform oluşmuştu. Bu platformlar çalışırken bir kurumun sekreteryasında çalışıyor. Yani platformun içinde bir kurum sekreteryayı üstleniyor. O zaman zaten sürekli ve üretken olabiliyor. Türkiye çapında bir şeyi bir merkez üzerinden götürmezseniz dağınık bir yapı olur ve istediğiniz kadar verim alamayabilirsiniz. Bir kurum üzerinden gidince o kurum istediğinde proje de yazabilir, hem kendi kaynağını, hem de dışarıdan kaynak kullanarak, ihtiyaç neyse insan ya da maddi kaynak bulma şansı var. Ne yapılması gerektiği, nasıl bir çalışma yürütüleceği platformda karar veriliyor. O çalışmanın ihtiyacı neyse ona göre kaynak arayışına giriliyor.

Katılımcı: Platform kurumsallaşamaz mı?

Serap Güre: O biraz zor, o biraz çok bürokratik bir şey. Yani biz tercih etmedik. Bu tip çalışmalar belirli süreler içindir. Sürekli, illa yüzyıllar boyu devam etmesi gerekmez. Onun için de bürokratik, hantal bir yapının içine sokmak doğru değil. Çünkü biz öyle kurguladık, başkaları nasıl kurguladı bilmiyorum ama Avrupa Kadın Lobisi de öyle kurguladı. Rotasyonla gidiyor bu sekreteryaya, sürekli o kurumun üzerinde değil.

Katılımcı: Birinin üzerinde kalıyor, ötekiler ilgisi azalıyor. Rotasyonu kurabilirsiniz tabii ki çalışır.

Serap Güre: Şu anda Kadın Dayanışma Vakfı sekreteryayı yürütüyor. Ben artık yeter bırakıyorum dedim. Geçen sene arkadaşlara bırakıyorum dedim. Nihayet 2009 sonunda bırakacağız. Hazırlanın 2010 için bir başkası alacak.

Katılımcı: Birinin sizin platforma kadın derneklerinin katılımı için bir şartınız var mı? Katılmak isteyen herkesi kabul ediyor musunuz? Şart varsa nedir o şartlar?

Serap Güre: Şöyle deyim. Çok basit olsa da belirli kriterler var. O kriterlerin ötesinde genel kurul, biz altı ayda bir, senede iki kere toplanıyoruz. Orada karar veriyoruz yeni üye alıp almayacağımıza. Her an her dakika yeni bir üye katılımı söz konusu olmuyor. Açık, şeffaf çalışıyoruz. İlla üye olmasa da diğer kurumlarla işbirliğini sürdürüyoruz.

Katılımcı: Kaç üyeniz var?

Serap Güre: Şu anda 27 tane üyemiz var.

Katılımcı: 27 örgüt?

Serap Güre: Evet ama illa kurumsal bir kimliği olması gerekmiyor. Çünkü platformun bürokratik bakımdan kurumsal yapısı olmadığı için kadın derneklerinin de kurumsal yapısı olması gerekmiyor. İnisiyatif olabilir, bir kadın grubu olabilir,

Katılımcı: Peki inisiyatif veya bir kadın grubu sekreteryaya olup bir proje yazabiliyor mu?

Serap Güre: Valla onu bilemiyorum. Bazı fonlar var, illa kurumsal yapınız olması gerekmiyor, alabiliyorsunuz, o tip fon veren kurumlar var.

Katılımcı: AB Fonlarında muhakkak kurumsal yapınız olması gerekiyor, Ulusal Ajans böyle bir şart aramıyor, verebiliyor.

Serap Güre: Verenler var.

Katılımcı: Çocuklar için, kadınlar için tamam da yaşlı teyzeler için de çalışıyor musunuz?

Serap Güre: Ne anlamda sordunuz.

Katılımcı: Yaşlılar da sosyal olarak, ekonomik olarak ihmal edilen kesim. O nedenle sordum, belki ileride düşünebilirsiniz. Yaşlılarla Dayanışma Derneğimiz var, bu derneğin kurucuları arasına girdim ve kurulmasını teşvik ettim. Burada çalışmalar yapmak istiyoruz ama her taraftan kısıtlanıyoruz. Sosyal Hizmetler sadece huzurevlerine yetişebiliyorum diyor. Bazı konularda sıkıntılarımız var.

Serap Güre: Dediğiniz gibi kadın deyince her yaş grubuyla ilgilenmek gerekiyor. O konuda birebir aktif bir çalışmanın kimse tarafından yapıldığını duymadım. Haklısınız. Bir tek geçenlerde Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politikalar Forumu'nda toplantıları olmuştu. Konusu da yaşlı bakımı üzerineydi. Ferhunda Hanım'ın bir sunumu olmuştu.

Belli bir konuda eksiklik hissediyorsunuz, canınızı acıtıyor, yakınınızda bir yerde oluyor, ilgilenmeye çalışıyorsunuz. Bir birikiminiz oluyor, bu birikim üzerinden müdahil olmaya başlıyorsunuz. Bir yaptırım uygulamaya çalışıyorsunuz ve o olumsuz olan şeyin hak mücadelesini veriyorsunuz. Bu şekilde geliyor. Başka türlü olmuyor.

Katılımcı: Bireysel olarak yetişemediğiniz zaman, aman bir dernek kuralım da hep birlikte bunu halletmeye çalışalım. Gerçekten Türkiye'de kadınlar uzun yaşıyor ve evde yaşayan kadınlar çok fazla. Yatalak olsa dahi çocuklarına sığınmak istemiyor. Onlara hizmet götürmek lazım. Aslında bunun belediyenin asli görevi olması lazım. Sosyal Hizmetlerin yapması lazım ama kimsenin umurunda değil. Ancak inatla benim annem yatalak, ben onla ilgilenemiyorum dersiniz 6 aylık bir uğraşın sonunda asgari ücret kadar bir maaş bağlanıyor. Kadın para aldığı için bu sefer annesine bakmak zorunda. Sosyal Hizmetler denetliyor. Böyle olunca bakan kadın mahrum oluyor, farkında değil. Bakan kadın bu sefer eve çakılıyor. Başka kurumlar olsa, bu yaşlılar gitse banyosu yapılsa, tedavisi yapılsa, o kadın da dışarı çıkacak, bir nefes alabilecek, ama bunu yapmakta zorluk çekiyoruz. Onun için dedim yapacağımız bir şey varsa biz de dahil olalım...

Serap Güre: Sosyal hizmetler denince içinde hem çocuk, hem yaşlı, hem bakım hizmetleri, hem de engelli hizmetleri söz konusu. Bu 4 bakımla ilgili çok önemli şeyler var. Bunlarla ilgili olarak kurumsal çözümler üretilmesi gerekiyor. Toplumun sorumluluğu. Ama genellikle hepsinin sorunu kadın üzerinden çözülüyor. Son zamanlarda sosyal yardımlarla desteklemeyi ilke edindi hükümet. Engelli bakımında

galiba bakan kişiye bir para ödemeye başladı. Bunun da çeşitli sorunları var. Çünkü evde bakımın ötesinde sosyalleşmesi bakımından dışarıda bakım önemlidir. Benzer şey yaşlılar için de kadınlar için de iyi bakım, kaliteli bakım, sosyalleşme, bunların hepsi önemli. Bu anlamda o kişilere yönelik uygulama, uygun yerlerde olur ancak. Çeşitli şekillerde olur, tek bir yöntemle olmaz. Ama bizde bu işler kolay, nasılsa bu işi sırtlamış bir hamal, eşek var, üzerinden gidelim şeklinde gidiyor. Ciddi bir sorun aslında gerçekten.

Katılımcı: Sadece sivil toplumun değil belediyelerin de görevi, Buraya gelmeden önce Trabzon'da yaşadık. Bir tek kreş var belediyede onu kapatıyor. Biz de baskı unsuru oluşturup bunlarla baş etmemiz lazım. Sadece proje yaparak değil, görev kiminse onun yapmasını tetiklemek gerekir.

ARA

Serap Güre: Ben şimdi sizden bekliyorum. Siz sorun öyle anlatayım isterseniz.

Katılımcı: Bir bebeği düşünün 3 yaşına kadar çocuk engelli, yiyemiyor, içemiyor. Devlet tüm engelliler için bakım parası veriyor. Oysa 3 yaşına kadar zeka olarak normal olmasına rağmen uzuvlarını kullanamayan çocuğa bakan kadına hiçbir şey vermiyor, bun sizce normal mi? En azından bir hak istenirken bu da ileri sürülemez mi?

Serap Güre: 0-3 yaş eğitim değil bakım hakkı olarak düşünülmeli. Sosyal devlette olması gereken bir şey yapılması gerekir.

Katılımcı: Her ilin farklı ihtiyaçları var. Kadın istihdamı için bir reçete yazsanız bize...

Serap Güre: Açıkçası reçete yazılamaz. Çalışma hakkı bir haktır. Kadın erkek ayırmadan çalışma hakkının devlet tarafından sağlanması gerekir. Buradan yola çıkabilirsiniz. En madurdan yola çıkarak herkesin, kadınların istihdam edilebilmesi konusunda ilinizde belirli bir baskı yaratabilirsiniz. En madurdan derken şiddet gören kadından bahsediyoruz. Sonuçta var olduğu ortamdaki, aile yapısı içinden çıkması gerekiyorsa, orada bir çözüm üretmiyorsa, birinci koşul orada çözüm üretmektir, - aile yapısını bozmadan, orada kalmak istiyorsa orada kalabilmeli - herkesin belirli düzeyde ekonomik haklara kavuşması gerekiyor. Mali durumu erkeğin yönettiği veya tam tersi bir durum olmaması gerekiyor. O anlamda belirli bir gelir kaynağı varsa

onun eşit paylaşımı aile içinde olması gerekiyor. Sonrasında gelir yeterince yoksa aile içinde her çalışabilir kişinin çalışıyor olması lazım. Bu bağlamda, bu mağduriyetten yola çıkarak şiddet ortamından uzaklaştırmak için orada yaşayan insanların eğer gerçekten gelir sorunu varsa öncelikle o şiddet gören kişinin bir yerde istihdam edilmesi gerekir. Özellikle kamu kurumlarından ilgili resmi ya da yerel kurumların bu konuda bir kota ayrılmasını talep edebilirsiniz. Onun dışında özel sektörün bu konuda teşvik edilmesi için çalışmalar yapabilirsiniz. Muhakkak bunu yapın, bütün iş arayan kadınları İş-Kur'a yönlendirin. Yani kayıtlı iş arayan pozisyonuna girsinler. Sadece İş-Kur'a başvuran adaylara, eğer becerileri veya yetenekleri, herhangi bir işte çalışmak için yeterli değilse İş-Kur onların istihdam edilebilmesi konusunda artık ek destek eğitimler veriyor. Bunu yapabilirler.

İş-kur o insanın kapasitesini geliştiriyor. İşe yönlendiriyor. İş-Kur'un yaptığı çok önemli bir şey bu. Sivil toplum örgütünden iş isteyeceğine, eşinden dostundan isteyeceğine, doğrudan İş-Kur'dan istemesini sağlamak İş-Kur'un daha iyi çalışmasını sağlamaktır.

Katılımcı: İş Kur hemen kurs açmıyor. Bir dernek kurs açmak istediğini bildiriyor. İş-Kur kursiyer başına 15 TL verebilirim, bunların bir kısmını istihdam etmelisin diyor. Kayıtlı olanları davet ediyorsun, İş-Kur seçime tabi tutuyor ve eğitiyor.

Katılımcı: Kadınların istihdamı ile ilgili hususlara erkekler karar veriyor. Kadınların hangi alanlarda çalışacağına sadece erkekler karar vermemeli.

Serap Güre: Tabi ki erkeklerin, kadınlar adına karar vermesiyle mücadele vermek çok önemli. Sorunu en iyi yaşayan bilir ve aktarabilir. Bir de zihinlerde var olan kalıplaşmış yargıların da değişebilmesi için başka bir gözle başka bir yerden bakmak gerekiyor ki bir dönüşüm olsun. Yoksa kabul gören doğru neyse, o şekilde devam ediyor, değişmiyor. O yüzden muhakkak yönetim pozisyonlarında hem kadınların, hem erkeklerin, hem engellilerin, ilgili olan bütün tarafların orada olması lazım. Bir başka şey de sizin sorunuzla ilgili. Milli Eğitim bakımından değiştirilmesi gereken önemli bir şey var. Meslek liseleri ağırlıklı olarak kız erkek liseleri diye ayrılarak devam ediyor hala. Meslek liselerinde verilen iş konuları da kadınların işi-erkeklerin işi diye bir şekilde ayrıştırılmış gibi duruyor. Liselerde gençler karma olarak okuyabiliyor ama hala kız meslek, erkek meslek gibi tanımlar yasada duruyor. Bunun da değişmesi lazım.

Katılımcı: Ben Anadolu meslek lisesinde görev yapıyorum. Şu anda ismi Kız meslek lisesi. Bir haftadır Anadolu Kız meslek lisesi olarak söyleniyor.

Serap Güre: Başından itibaren kurguların değişmesi ve kadın erkek herkesin her şeyi yapabileceğinin kabul görmesi için eğitimin düzenlenmesi gerekiyor. Genç kızların gittiği mesleki eğitimler ağırlıklı olarak evdeki işleri devam ettiren işler. Bakım işleri olsun, mutfak işleri olsun, dikiş-nakış, tekstil, tasarım bu tip şeyler. Elektrik konusunda, teknikerlik konusunda kızlar eğitim alamıyor.

Katılımcı: Sınırlama var, mesela % 3 diyor.

Serap Güre: Onu bilmiyordum ben. Derdimiz anlayışın değişmesidir. Bu önemli bir şeydir. Tabi bir de meslek liseleri, teknik liseler konusunda bir derdim var. Stajların işlevsel olması, iyi denetlenmesi gerekiyor.

Katılımcı: Ben yatılı kız meslek lisesinde çalışıyorum. 20-30 öğretmenimiz var. Farklı bilinç, farklı mantık var, eğitim kalitesi düşük. İşe odaklı eğitim değil de üniversiteye bakılıyor. Bizim alanımızda kaliteli personel, iyi eğitim almış personel sayısı çok az.

Serap Güre: Benim bildiğim ara eleman ihtiyacı çok fazla ama işveren yeterince ara eleman yok diyor. Kocaeli'nde gördük. Çıraklıktan, halk eğitimden yetişeni işverenler yeterli bulmuyorlar.

Aslında sorunun çözümü, sizin okulunuz İş-Kur'la irtibat kurup, bu insanlar yetiştikten sonra doğru yerlerde istihdam edilebilmeleri için yönlendirilmeleri gerekiyor. Eğitim ortada bırakmak değil, tam tersine koordinasyonu yapmaktır. Bizde sorun bu. Koordinasyonu yapacak İş-Kur doğru düzgün koordinasyon yapmıyor.

Katılımcı: Son yıllarda biraz daha fazla yapıyor sanki...

Katılımcı: Kız teknik okullarından çıkanlar benim gördüğüm kadarıyla sonuçta işsiz kalıyorlar. Erkekler bir şekilde yapıyor ama bayanlara yaptırılmazsınız.

Serap Güre: Siz bu konuda raporlar yazıp ilgili kurumlara, valiliklere taşınıp, raporun milli eğitim müdürlüğünün de olduğu ortamlarda konuşulmasını sağlamak ciddi bir şeydir ve bence önemsenir. İlla merkeze, bakanlığa gitmesine gerek yok, bulunduğunuz ilde de bunu yapabilirsiniz.

Katılımcı: Ama bunlar siyasi. Mesela çocuk gelişimi bölümü. Daha çok çocuk gelişimi bölümü açılıyor. Bunlar görev alamayacaklar. Onlar oy kitlesi. Görev alabilmek için siyasi makamlara çıkmak zorundalar. O kadar büyüdü ki geçici işçi olarak çalıştırılacaklar. Bu önemli bir şey, tamamıyla siyasi. O çocukların gelişimi önemli, kadınların okul öncesinde görev yapsın, erkek alanlarında çalışmasını diye özel bir politika geliştiriliyor. İhtiyaçtan kaynaklansa alım yaparlar. Alım değil geçici işçi olarak kullanıyorlar.

Katılımcı: Gurubunuz içinde erkekler var mı? Konu ile ilgili yaptığınız çalışmalarda erkeklerin kurumunuz içinde rolü var mı?

Serap Güre: Özellikle bizim platformda erkek yok. Sadece kadınlarla çalışan bir platform. Ağırlıklı olarak kadın örgütlerinde çok erkek yoktur.

Katılımcı: Bu ötekileştirme olmaz mı?

Serap Güre: Ötekileştirme değil. Tam tersine kendi sorununa yoğunlaşma ve o kitle olaraktan en iyiyi kendin bildiğin için oradan çözüm aranıyor.

Katılımcı: Şunu demek istiyorum: Erkek egemen bir toplumda yaşarken siz oluşturduğunuz faktör içerisinde egemenler farklı bir şekilde hadi şunu yapın diye diretecek bir yapı ortaya koymuşken buna hayır cevabı gelmesi bana göre normal. Bunun daha çok toplumsal örgüt şeklinde olması gerekmez mi?

Katılımcı: Diyelim ki bir örgütte söz sahibi kadınsa, oraya erkeklere gel çalış desen de gelmez. Biz bir dergi çıkarıyoruz, erkek arkadaşları davet ettiğimiz halde yazmıyorlar. Eğer davet etmesek niye biz yazmıyoruz diye kıyamet kopuyor. Toplumun bütününe hesaba katmak gerekir. Gruplar kendi kaderlerini kendileri tayin etmeliler.

Katılımcı: Bir keresinde Türk Kadınlar Birliği'nin şapkasını taktım. Bir tanesi erkeklerin hakkını kimse savunmuyor gibi bir sürü şey söyledi. Ben de siz de dernek kurun size yardımcı olabiliriz dedim. Doğa bize farklı özellikler vermiş, bu sebeple kadınlar birlikte sivil harekette bulunuyor. Kadın dernekleri öne çıkıyor.

Serap Güre: Biraz önce erkek arkadaşımız kadınların yanında çalışmasını istediğini söyledi. Aslında istemek değil, çalışmak bir haktır. Bunun böyle söylenmesi gerekirdi. Sen başka şekilde bakıyorsun, ben başka şekilde bakıyorum. Ben orada hak

mücadelemi bir aradaysam yapabiliyorum. Sorunumuzu birlikte paylaşacağımız bir erkek geldiğinde aramıza, ister istemez iktidar olan bir kimliği temsil ediyor. O yüzden de istediğin gibi ortaklaşmayı kuramıyorsun ve erkekle tartışmaya başlıyorsun. Hal bu ki burada kendi içinde tartışıp, biriktirdiğin neyse çözüm yöntemini buradan çıkartman gerekiyor. Vereceğin mücadele erkeğe karşı bir mücadeledir. Erkek egemen sisteme karşı mücadele veriyorsun. Komple sistem bunu besliyor ve destekliyor. Erkeğin haklar anlamında birincil olduğu bir sistem içerisinde yaşıyorsun. Tabii ki erkekleri dönüştüren bir çalışma sürdürülmesi lazım, bunda bir sorun yok. Erkeğin de desteğini alarak çalışmaları sürdürmek lazım. Zaten böyle yapıyoruz. Hiçbir zaman tek başımıza bir şey yaptığımız yok. Muhakkak her yaptığımız işte erkek düşmanlığı denilen tarzda, erkeği reddeden, yok sayan bir yaklaşımımız yok. Zaten yok saydığımız sürece mücadelemizi yapamaz oluruz. Erkek egemen sistemi değiştirmeye yönelik mücadele sürdürüyoruz. Bu mücadeleyi sürdürürken de erkeklerle dayanışıyoruz, erkeklerin desteğini de alıyoruz. Çalışmalarımızı hazırlarken bile fikrini yaklaşımını sorduğumuz erkekler vardır. Ama bire bir içimize almayız. En son kararı gene biz veririz. Çünkü gerçekten de eğer doğru bir şey yapacaksak son kararı bizim vermemiz gerekiyor.

Erkeklerle işbirliğine girmiyoruz demiyorum. Tamamen kadınlara kapalı erkek milletvekilleri varsa bizim ilişkiye girdiğimiz, erkeklerden etkilenebilirler. Her iki kimliğe yönelik çalışma yürütüyoruz. Olası dirençleri kıracak çalışmaları yürütüyoruz. Birebir örgütün içine erkek alma konusuna açık örgütler var. Ama kendimizi yalnızken daha rahat algılayıp, açılabilceğimiz, daha kolay ve kısa sürede çözümler üretmemiz gerekir diyen bir yaklaşım var. Farklı şeyler olabilir. Kendisine feminist diyen erkekler de var.